

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IenW/BSK-2019/11826

Uw kenmerk
2018Z23725

Datum 29 januari 2019
Betreft Beantwoording Kamervragen van het lid Van Brenk
(50PLUS) over legionellabesmettingen

Geachte voorzitter,

Hierbij doe ik u de antwoorden toekomen op de vragen van het lid Van Brenk
(50PLUS) over legionellabesmettingen (ingezonden op 13 december 2018).

Vraag 1

Bent u bekend met de uitzending van Zembla van 12 december 2018 over
legionellabesmettingen?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Ben u bereid, nu uit de uitzending blijkt dat koeltorens een belangrijke bron van
legionellabesmetting zijn en er in de uitzending wordt aangegeven dat er nog geen
volledig overzicht bestaat van alle bestaande koeltorens in Nederland, dit met
spoed in kaart te (laten) brengen en actueel te houden?

Antwoord 2

Allereerst: natte koeltorens vallen qua beleid onder de Wet milieubeheer, waarbij
het bevoegd gezag bij gemeenten en provincies is gelegd. Naar schatting zijn er in
Nederland zo'n 4000 natte koeltorens, die vaak op daken staan en niet altijd even
makkelijk te zien zijn. Vanwege de legionellarisico's die natte koeltorens kunnen
opleveren is daarom in opdracht van het ministerie in april 2016 de 'natte
koeltorenskaart' online gegaan. Dit is een openbaar toegankelijke digitale kaart, die
onderdeel is van de Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl). Alle natte
koeltorens die sinds 1 januari 2010 geplaatst zijn, moeten op grond van de Wet
milieubeheer bij het bevoegd gezag gemeld worden, en worden toegevoegd aan
de kaart. De kaart bevat op dit moment 1851 natte koeltorens op 883 locaties.
Ook burgers, bedrijven en instellingen kunnen via de Atlas een melding doen van
(mogelijke) natte koeltorens. Die meldingen komen dan terecht bij het bevoegd

¹ Zembla, 12 december 2018, «Seniorencplexen onvoldoende beschermd tegen legionella»
(<https://zembla.bnnvara.nl/nieuws/seniorencplexen-onvoldoende-beschermd-tegen-legionella>)

gezag. Na validatie verschijnen de gemelde koeltorens op de kaart. Uiteraard kan het bevoegd gezag ook zelf natte koeltorens op de kaart plaatsen. Per maand worden op deze wijze gemiddeld zo'n 50 natte koeltorens aan de kaart toegevoegd.

Eenzijds kan de natte koeltorenskaart fungeren als startpunt voor het uitoefenen van toezicht op naleving van de regelgeving, zodat zo nodig preventieve maatregelen kunnen worden afdgewongen. Anderzijds is de natte koeltorenskaart een belangrijk hulpmiddel om in geval van een uitbraak van legionella snel de mogelijke bronnen op te sporen en ter plekke maatregelen te nemen om de uitbraak te stoppen.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IenW/BSK-2019/11826

Vraag 3

Bent u van mening dat de protocollen rondom legionella wat betreft koeltorens voldoen? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 3

Op grond van de Wet milieubeheer is de beheerder van een natte koeltoren verplicht om een risicoanalyse uit te voeren en op basis daarvan een beheersplan op te stellen en maatregelen uit te voeren om het risico op besmetting van personen te beheersen. Om dit op een verantwoorde wijze te doen is er door ISSO een model-document ontwikkeld, dat via internet te downloaden is. Aanvankelijk was het toezicht versnipperd, maar sinds 1 april 2017 vormt het toezicht op de legionellarisico's van natte koeltorens onderdeel van het basistakenpakket van de omgevingsdiensten.

Ik ben van mening dat, met de natte koeltorenskaart in de Atlas Leefomgeving, de regelgeving (inclusief meldplicht), de hulpmiddelen om daar uitvoering aan te geven en het beleggen van het toezicht bij de omgevingsdiensten, er voldoende mogelijkheden zijn voor het bevoegd gezag om de legionellarisico's van natte koeltorens te beheersen. Waar nodig zal ik richting de bevoegde gezagen nogmaals een oproep doen de inventarisatie van natte koeltorens actief te blijven oppakken.

Vraag 4

Hoe beoordeelt u de ontwikkeling dat door overheidsbeleid veel verzorgingshuizen en verpleeghuizen omgevormd zijn naar seniorencomplexen, waar mensen in formele zin zelfstandig wonen, maar waardoor een koperzilverionisatie niet meer is toegestaan?

Antwoord 4

De ontwikkeling naar een andere vorm van zorgverlening in Nederland heeft indirect gevolgen voor legionellapreventie. Verzorgings- en verpleeghuizen bestaan nog steeds en er is geen discussie of deze vorm van zorgverlening wel of niet onder de plicht tot legionellapreventie valt. Verpleeg- en verzorgingshuizen zijn genoemd in artikel 2 van de Regeling legionellapreventie.

In het programma van Zembla is het begrip woonzorgcentrum geïntroduceerd. In feite is hier sprake van een appartementencomplex waar naast jongeren ook ouderen kunnen wonen. Een dergelijke locatie wordt op dit moment niet aangemerkt als een zogeheten prioritaire locatie, waarbij legionellapreventie verplicht is. Ik ga hierop in bij het antwoord op de vragen 6 tot en met 10.

Vraag 5

Hoe oordeelt u over het feit dat instellingen die de koperzilverionisatie-apparatuur niet verwijderen, door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) bedreigd worden met een boete, terwijl zij juist hun bewoners proberen te beschermen?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IenW/BSK-2019/11826

Antwoord 5

Bescherming van inwoners tegen legionella acht ik van groot belang. Er is echter een ontwikkeling dat koperzilverapparatuur als enige oplossing wordt gezien om legionella te voorkomen, terwijl bij thermisch beheer van de installatie de bewoners in principe (bij goed gebruik) afdoende beschermd zijn. De ILT is in deze gevallen gebonden aan de gebruiksvoorschriften die gesteld zijn door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). Bij koperzilverionisatie gaat het om een biocide. Als het Ctgb in haar toelating bepaalt dat koperzilverapparatuur alleen mag worden gebruikt in prioritaire locaties, dan is het de taak van de ILT bestuursrechtelijk op te treden als dit voorschrift niet opgevolgd wordt. Echter, juist vanwege de ontwikkeling naar nieuwe zorgsystemen werk ik aan een wijziging van regelgeving om dit soort situaties te voorkomen. Ik ga hierop in het antwoord op de vragen 6 tot en met 10 nader in.

Vraag 6

Hoe oordeelt u over het feit dat seniorencomplexen formeel zelfstandige woningen zijn, er ook minder strenge protocollen voor legionellapreventie gelden, terwijl de oudere, vaak zorgbehoevende bewoners, behoren tot de risicogroep?

Vraag 7

Bent u bereid deze problematiek met spoed te onderzoeken?

Vraag 8

Bent u bereid zo nodig extra maatregelen te nemen of regelgeving aan te passen om deze groep bewoners te beschermen tegen legionellabesmetting?

Vraag 9

Bent u bereid seniorencomplexen en serviceflats toe te voegen aan het lijstje van prioritaire instellingen inzake legionella?

Vraag 10

Hoe oordeelt u de stelling, dat de oudere bewoners van serviceflats en seniorencomplexen onvoldoende beschermd worden tegen legionellabesmetting?

Antwoord op vraag 6 tot en met 10

De ontwikkeling naar nieuwe zorgsystemen maakt het nodig goed te kijken naar de lijst van prioritaire locaties. In artikel 35, eerste lid, van het Drinkwaterbesluit en artikel 2 van de Regeling legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater is een limitatieve lijst met zogeheten prioritaire locaties opgenomen. Hierop is hoofdstuk 4 (Legionellapreventie) van het Drinkwaterbesluit van toepassing. Beleid is dat deze lijst alleen wordt uitgebreid als er uit de praktijk aanwijzingen komen dat zich op dergelijke locaties legionella-gevallen voordoen. Zo zijn in 2011 om die reden douches bij truckstops en tankstations toegevoegd aan de lijst. Ouderen geven er steeds vaker de voorkeur aan om, al dan niet met ondersteuning van de thuiszorg, zolang mogelijk zelfstandig "thuis" te willen wonen. Bestuurders van zorginstellingen spelen op deze wens van ouderen in door bestaande zorgcomplexen om te bouwen naar voorzieningen voor scheiden van

wonen en zorg. Ombouw naar deze gewenste zelfstandigheid betekent verlies van prioritaire status en sluit aan bij de regelgeving van bestaande woonvoorzieningen. Belangrijk daarbij is de vraag of ouderen daarmee nog steeds voldoende beschermd zijn tegen legionella-risico's.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IenW/BSK-2019/11826

In het document "Indeling waterinstallaties naar de mate van risico op legionella"² hanteert het RIVM een aantal criteria om te adviseren bij welke installaties legionellapreventie wenselijk is. Eén criterium hierbij is blootstelling van de risicogroep, waaronder ook ouderen vallen. Bij 'gewone' eengezinswoningen kunnen ook mensen uit de risicogroep wonen, maar wordt legionellapreventie vanuit volksgezondheidsperspectief niet noodzakelijk geacht. Bovendien is dit nauwelijks uitvoerbaar bij individuele woningen.

In de herziene versie van het document, die naar verwachting volgende maand wordt gepubliceerd, wordt legionellapreventie bij 'zorgwoningen' waar *continu* medische zorg wordt verleend wel wenselijk geacht. Dit betekent dat ik op korte termijn een wijziging van de regelgeving in gang zal zetten, om dergelijke locaties aan de lijst met prioritaire locaties toe te voegen. Ik zal hiermee dus invulling kunnen geven aan uw en mijn zorg betreffende bescherming van ouderen tegen legionella. Vooruitlopend op de wijziging van de regelgeving geef ik de ILT een aanwijzing om in voorkomende gevallen anticiperend op te treden.

Er zijn daarnaast verschillende woonvormen voor ouderen die niet onder 'zorgwoningen' vallen maar ook geen 'gewone' eengezinswoningen zijn. Door de diversiteit van deze woonvormen, combinaties van diverse woonvormen op één locatie en het ontbreken van eenduidige terminologie, is een goede registratie van het type woonvorm op dit moment niet goed mogelijk. Het RIVM heeft hierdoor maar beperkt inzicht in de woonsituatie van gemelde patiënten. Het RIVM zal daarom met de betrokken ministeries bekijken of er bij de registratie een werkbaar onderscheid in woonvormen te maken is. Dit zou ertoe kunnen leiden dat op termijn de lijst met prioritaire locaties verder wordt uitgebreid.

Een en ander wil overigens niet zeggen dat er voor niet-prioritaire locaties helemaal geen maatregelen voor de preventie van legionellabesmetting aan de orde zijn. Zoals ook bij reguliere woningen het geval is, moet de drink- en warmwaterinstallatie zodanig zijn aangelegd en worden gebruikt, dat het risico op legionellagroei beperkt is. Daarnaast kunnen bewoners van niet-prioritaire locaties zelf bepaalde preventieve maatregelen nemen, bijvoorbeeld door filters op de douchekoppen te plaatsen en deze regelmatig te vervangen.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

drs. C. van Nieuwenhuizen Wijbenga

² Zie <https://www.rivm.nl/preventie-en-melding-van-legionellabacterien-in-water-deel-b>